

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ

**про результати відвідування
державної установи
«Вінницька установа виконання покарань (№ 1)»
19.02.2025**

м. Київ, 2025 р.

I. ВСТУП

Для виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 19.02.2025 групою НПМ здійснено відвідування державної установи «Вінницька установа виконання покарань (№ 1)» (далі – УВП, установа) (*фото 1*).

Відвідування здійснювали члени групи НПМ:

Хведчук Віталій Васильович, заступник директора Департаменту – начальник відділу інспектування об’єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Чолан Володимир Михайлович, представник Уповноваженого у Вінницькій області;

Куцопатрий Дмитро Сергійович, головний спеціаліст відділу інспектування об’єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Потапович Павло Васильович, головний спеціаліст відділу інспектування об’єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Олійник Ігорь Володимирович, головний спеціаліст Відділу сприяння роботі регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Раховська Наталія Миколаївна, головний спеціаліст Відділу сприяння роботі регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Гурковська Наталія Володимирівна, представник громадської організації;

Діденко Андрій Андрійович, представник громадської організації;

Миронова Олена Анатоліївна, представник громадської організації;

Шевченко Уляна Степанівна, представник громадської організації.

Загальна інформація.

Установа знаходиться за адресою: місто Вінниця, вулиця Брацлавська, будинок 2.

Дудоладов Анатолій Анатолійович – начальник установи (на посаді з 13.04.2021).

Штатна чисельність персоналу установи складається із 379 посад (станом на 19.02.2025 загальний некомплект складає 24 %). Фактична чисельність складає 289,5 осіб, з яких 23,8 % працівників жіночої статті.

Планове наповнення установи – 1236 осіб.

У день відвідування в УВП перебувало 792 особи, з них:

ув'язнених – 456 осіб (серед них – 31 особа жіночої статі та 5 неповнолітніх);

засуджених до довічного позбавлення волі – 314 осіб;

засуджених, які залучаються до виконання робіт з господарського обслуговування установи – 22 особи;

засуджені, які слідують транзитом для відбування покарання для інших установ – 12 осіб.

На оперативно-профілактичному обліку в установі перебувало:

9 осіб – схильних до самогубства;

8 осіб – схильних до членушкодження;

7 осіб – схильних до втечі;

5 осіб – схильних до нападу.

У ході відвідування представникам групи НПМ надано можливість безперешкодного доступу до усіх приміщень, будівель та споруд, розташованих на території УВП.

Групою НПМ проведено опитування 328 ув'язнених та засуджених, серед них:

24 – жінок;

5 – неповнолітні;

2 – громадян іноземних держав.

Серед позитивних здобутків слід відмітити дотримання права на повагу до приватного життя у камерних приміщеннях засуджених до довічного позбавлення волі та обладнання «зеленої» кімнати для проведення соціально-виховної роботи (*фото 2*) та спортивної кімнати для неповнолітніх ув'язнених (*фото 3*).

Також в УВП передбачено наявність камерних приміщень для осіб, які видані (екстрадовані) Україні для їх притягнення до відповідальності чи подальшого відбування покарання.

У таких камерних приміщеннях умови утримання відповідають національним та міжнародним нормативно-правовим актам. Зазначені камерні приміщення забезпечено необхідним обладнанням, меблями та інвентарем, у них належний санітарно-гігієнічний стан та освітлення, особи, які в них утримуються мають постійний доступ до води та прогулянок на свіжому повітрі.

Попередні зауваження.

Попереднє відвідування установи групою НПМ здійснено 19 – 20 жовтня 2022 року.

За результатами попереднього відвідування установи встановлено:

тримання осіб у камерах збірного відділення більше 2 годин;

порушення вимог статті 8 Закону України «Про попереднє ув'язнення», а саме, особи, які вперше притягнуті до кримінальної відповідальності, трималися разом з особами, які раніше притягалися до кримінальної відповідальності;

порушення норм площі на одного ув'язненого;
відсутність системи припливно-витяжної вентиляції у камерних приміщеннях;

порушення права на повагу до приватного життя;
відсутність бачків із питною водою у камерних приміщеннях;
порушення правил пожежної безпеки;
порушення права на охорону здоров'я та медичну допомогу.

Більшість наданих за результатами попереднього відвідування рекомендацій не виконано, аналогічні недоліки у цілому продовжують мати місце.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права на захист від катування та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання (стаття 5 Загальної декларації прав людини, стаття 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 28 Конституції України).

1. Частиною 2 статті 11 Закону України «Про попереднє ув'язнення» (далі – Закон) передбачено, що норма площі для однієї взятої під варту особи не може бути меншою 2,5 м².

На момент відвідування камерного приміщенні № 273, де можливе розміщення 6 ув'язнених осіб, загальна площа складає 13 м², тобто 2,1 м² на одну особу.

Довідково: замірювання площі у камерних приміщеннях здійснювалося з використанням сертифікованого далекоміру «Bosch PLR 25».

У пункті 13 Сьомої Загальної доповіді Європейського комітету з питань запобігання катувань чи нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання (далі – Європейський комітет) [CPT/Inf (97) 10] зазначено, що проблема із переповненими камерними приміщеннями призводить до негігієнічних умов, постійної відсутності приватності, перезавантаження медичних служб та інфраструктури установи і тому потребує виправлення.

Крім того, така ситуація виступає приводом до подання чергових заяв проти України до Європейського суду з прав людини.

Так, лише протягом 2024 року Європейським судом з прав людини ухвалено проти України – 2 рішення щодо 12 заявників, які утримувались у державній установі «Вінницька установа виконання покарань (№ 1)», та констатовано порушення статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у зв'язку з неналежними умовами тримання під

вартою, а саме недостачу площі у камерних приміщеннях. Загальна сума відшкодування становить – 81 900 євро.

2. У нормативно-правових актах, які регламентують діяльність УВП, не передбачено норм щодо фіксації до стін ліжок у карцерах на денний час.

Незважаючи на це, в установі збереглися засоби для такої фіксації, що створює умови для можливих зловживань з боку працівників установи та виступає додатковим каральним елементом, так як ув'язнені та засуджені можуть бути позбавлені можливості сидіти чи лежати на ліжку протягом дня у вільний час.

3. Під час відвідування установи встановлено, що всі ув'язнені неповнолітні утримуються поодинокі, проте, Європейський комітет у 21 Загальній доповіді [СРТ/Іnf (2011) 28] зазначає, що одиночне ув'язнення може мати надзвичайно руйнівні наслідки для психологічного, соматичного та соціального здоров'я для утримуваних осіб. Крім того, таке тримання може створювати умови для навмисного жорстокого поводження з ув'язненими.

4. У доповіді Уряду України за наслідками візиту Європейського комітету до України [СРТ/Іnf (2020) 40] зазначено, що засуджених до довічного позбавлення волі потрібно забезпечити різними видами діяльності поза межами камер (спорт, спілкування із іншими засудженими, навчання, робота, що потребує спеціальних навичок). Тривале позбавлення волі сприяє десоціалізації засуджених. Вони відчують себе невід'ємними від пенітенціарних установ та віддаленими від суспільства.

У ході конфіденційних спілкувань з представниками групи НПІМ засуджені до довічного позбавлення волі, виказували ініціативу щодо урізноманітнення заходів, які проводяться з ними поза межами їх камерних приміщень та збільшення різноманітності професій.

Порушення права на достатній життєвий рівень (стаття 25 Загальної декларації прав людини, стаття 48 Конституції України).

5. У порушення вимог статті 11 Закону ув'язнені проживають у окремих камерних приміщеннях, де побутові умови, що відповідають правилам санітарії та гігієни, у повному обсязі не забезпечуються.

Так, у більшості камерних приміщеннях засуджених до довічного позбавлення волі брудно, наявний неприємний запах, стіни вкриті пліснявою, значна захащеність сумками з особистими речами, підлога та санвузли брудні, сантехнічне обладнання зношене та потребує заміни, не працює вентиляція, а у вікнах камер № 219, № 271 та № 272 відсутнє скло (*фото 4, 5*).

6. У ході відвідування представниками групи НПІМ камерних приміщень встановлено надмірну заграбованість вікон (*фото 6*) та неналежний рівень штучного освітлення.

Під час відвідування камери № 231, рівень освітлення складав 17 lux (*фото 7*) при тому, що згідно додатку Ж «Нормативні показники освітлення приміщень житлових будівель», Державних будівельних норм України В.2.5-

28:2018 «Природне і штучне освітлення», які затверджені наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 03.10.2018 № 264, освітленість робочих поверхонь спальних, житлових кімнат має складати 150 люкс.

Довідково: замірювання загального освітлення у камерних приміщеннях здійснювалося з використанням сертифікованого люксметра «Benetech Digital Lux Meter GM 1010».

У своїх доповідях Європейський комітет зазначає, що заходи безпеки для певних категорій утримуваних осіб доцільно вживати, але вони не повинні позбавляти останніх доступу до свіжого повітря та природнього освітлення.

7. Під час вивчення стану надання лазне-пральних послуг в установі встановлено порушення вимог Положення про організацію лазне-прального обслуговування осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 08.06.2012 № 849/5 (далі – Положення про лазне-пральне обслуговування).

У порушення вимог пункт 3.11 розділу III Положення про лазне-пральне обслуговування, в установі відсутнє місце (куточок) фельдшера медичної частини, де повинно розміщуватись стіл та крісло.

Відповідно до вимог пункту 3.2. розділу III Положення про організацію лазне-прального обслуговування засуджені (особи, взяті під варту) жіночої статі приймають душ у спеціально облаштованих для цього місцях не менше двох разів на тиждень.

Однак, під час конфіденційного спілкування із ув'язненими жіночої статі та працівниками установи встановлено, що вони приймають душ лише один раз на тиждень у лазні установи.

8. Крім того, у порушення вимог пункту 4 розділу IV Правил внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 14.06.2019 № 1769/5 (далі – ПВР СІЗО) з боку адміністрації установи відсутній контроль за процесом забезпечення ув'язнених та засуджених наборами продуктів харчування перед відправленням для участі в кримінальному провадженні за межами УВП.

У своїх рішеннях Європейський суд з прав людини зазначає, що незабезпечення ув'язнених (засуджених) продуктами харчування є порушення вимог статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (наприклад, справа «Корнейкова та Корнейков проти України» (заява № 56660/12)).

9. Відповідно до Норм належності речового майна для засуджених чоловіків, які відбувають покарання в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 20.02.2012 № 280/5, засуджені повинні забезпечуватись предметами одягу, білизни, взуття та постільними речами.

Проте, під час проведення конфіденційного спілкування із засудженими до довічного позбавлення волі у камерному приміщенні № 186 встановлено, що вони не у повному обсязі забезпечені одягом та взуттям за сезоном.

10. Під час відвідування установи виявлено порушення вимог Кодексу цивільного захисту України у частині вирішення питання щодо укриття населення та його захисту.

Так, приміщення наявного в установі укриття перебувають у занедбаному, неналежному санітарно-гігієнічному стані та потребують проведення ремонтних робіт (зокрема, у цих приміщеннях у повному обсязі відсутні меблі для розміщення засуджених, вентиляція, опалення тощо), внаслідок чого вони за призначенням не використовуються.

Порушення права на охорону здоров'я та медичну допомогу (стаття 12 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права, стаття 49 Конституції України).

11. У порушення вимог пункту 7 глави 3 розділу II Порядку організації надання медичної допомоги засудженим до позбавлення волі, затвердженого наказом Міністерства юстиції України, Міністерства охорони здоров'я України від 15.08.2014 № 1348/5/572, та статті 21 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб», до роботи на об'єктах харчування та лазне-прального комплексу залучаються працівники з числа засуджених, які не мають «Особистої медичної книжки», форма якої затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 21.02.2013 № 150, що може призвести до розповсюдження інфекційних та інших захворювань в установі.

Порушення права на повагу до приватного життя (стаття 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 32 Конституції України)

12. В окремих камерних приміщеннях встановлено порушення вимог статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, у якій передбачено право на повагу до приватного життя.

Так, у камерах відсутні двері у санвузлах, що не дозволяє засудженим усамітнитись та є порушенням вимог правила 19.3 Європейських пенітенціарних правил (далі – ЄПП).

У приміщенні лазні установи порушується вимога правила 19.3 ЄПП через відсутність шторок достатніх для усамітнення ув'язнених та засуджених.

13. Під час відвідування групою НПМ установи встановлено, що у камерах із поліпшеними умовами тримання здійснюється цілодобове відеоспостереження за ув'язненими особами.

Європейський комітет у своїх доповідях постійно наголошує, що застосування цілодобового відеоспостереження у житлових або камерних приміщеннях суттєво порушує право на приватне життя і робить увесь режим ще більш тяжким.

У своїх рішеннях Європейський суд з прав людини зазначає, що цілодобове відеоспостереження у камерних приміщеннях за ув'язненими та засудженими є порушення вимог статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (наприклад, справа «Case of Gorlov and others v. Russia» (заяви № 27057/06, № 56443/09 і № 25147/14).

Порушення права на інформацію (статті 34 Конституції України, правило 30.1 Європейських пенітенціарних правил).

14. Під час відвідування в установі перебував засуджений, який є громадянином Китайської Народної Республіки, однак у порушення вимог пункту 6 розділу II Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 28.08.2018 № 2823/5 основні права та обов'язки засуджених додатково не перекладено на китайську мову, яка є однією із офіційних мов Організації Об'єднаних Націй та не розміщено у камерному приміщенні.

Також під час конфіденційного спілкування із вищезазначеним засудженим встановлено, що літератури на китайській мові не достатньо для задоволення його потреб, хоча у правилах 28.5 та 29.2 ЄПП зазначено, що кожна установа повинна мати бібліотеку для користування усіма утримуваним, відповідним чином укомплектовану різноманітними популярними та навчальними матеріалами, книгами та іншими інформаційними ресурсами, а також утримуваним треба дозволяти мати у себе книги та літературу, які стосуються їхньої релігії та вірувань.

Інші порушення.

15. У ході вивчення службової документації групою НПМ встановлено значний некомплект персоналу по установі, а саме 24 % від штатної чисельності персоналу.

Слід зазначити, що у пункті 26 сьомої загальної доповіді [CPT/Inf (97) 10] Європейського комітету вказано, що за неадекватного забезпечення кадрами підтримання безпеки і виконання режимних вимог роблять необхідною часту понаднормову роботу персоналу, яка призводить до стресових станів і швидкої втомлюваності (відомої як «вигорання»).

Також Європейський комітет у своїх доповідях за результатами проведених візитів до України зазначив, що низька укомплектованість персоналом зменшує можливості прямого контакту з ув'язненими, збільшує напругу між ув'язненими та персоналом, та сприяє використанню «днювальних» для здійснення контролю за ув'язненими. Європейський комітет закликає владу України без подальших затримок зробити кроки для перегляду комплектування персоналом пенітенціарних установ, з метою забезпечення більшої присутності охоронців у житлових та робочих приміщеннях.

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

Державній установі «Вінницька установа виконання покарань (№ 1)»:

1. Проаналізувати виявлені порушення у діяльності установи, розробити та реалізувати відповідний план заходів щодо їх усунення та недопущення у подальшому;
2. Забезпечити дотримання встановленої норми площі з розрахунку на одного ув'язненого та засудженого згідно вимог національного законодавства та практики Європейського суду з прав людини;
3. Вжити заходів щодо демонування замків відкидних ліжок у дисциплінарних приміщеннях;
4. Організувати припинення практики застосування одиночного тримання неповнолітніх ув'язнених;
5. Забезпечити засуджених до довічного позбавлення волі різними видами діяльності (спорт, спілкування із іншими засудженими, навчання, робота, що потребує спеціальних навичок та ін.) поза межами їх камер;
6. Вжити заходів щодо дотримання правил санітарії та гігієни в камерних приміщеннях для ув'язнених та засуджених;
7. Забезпечити належний рівень природного і штучного освітлення у камерних приміщеннях установи;
8. Вирішити питання щодо обладнання приміщень та діяльність лазне-прального комплексу привести у відповідність до вимог Положення про лазне-пральне обслуговування;
9. Забезпечити дотримання вимог пункту 3.2. розділу III Положення про організацію лазне-прального обслуговування щодо приймання душу осіб жіночої статі не менше двох разів на тиждень;
10. Забезпечити контроль за процесом забезпечення ув'язнених та засуджених наборами продуктів харчування перед відправленням для участі в кримінальному провадженні за межами УВП;
11. Забезпечити засуджених до довічного позбавлення волі речовим майном у повному обсязі;
12. Вжити дієвих заходів щодо обладнання у відповідності до вимог чинного законодавства укриття в установі;
13. Забезпечити проведення медичного обстеження та ведення медичної документації на засуджених, які працюють на об'єктах харчування та лазне-прального комплексу;
14. Створити належні умови для реалізації права засуджених на приватність та особистий простір;
15. Вжити заходів щодо обладнання та використання системи відеоспостереження в установі з урахуванням вимог практики Європейського суду з прав людини;
16. Забезпечити надання доступу до літератури, Конституції України, КВК та художньої літератури засуджених зі статусом громадяни інших держав;

17. Розглянути питання загального некомплекту персоналу в установі, визначити причини і умови його наявності та вжити заходів щодо комплектування вакантних посад.

До звіту додаються: Фотознімки на 2 арк. в 1 прим.

**Заступник директора Департаменту –
начальник відділу інспектування об'єктів
контролю в правоохоронних, судових органах
та військових формувань Департаменту
з питань реалізації національного
превентивного механізму Секретаріату
Уповноваженого Верховної Ради України
з прав людини**

Віталій ХВЕДЧУК

Фотознімки до звіту

Фото 1

Фото 2

Фото 3

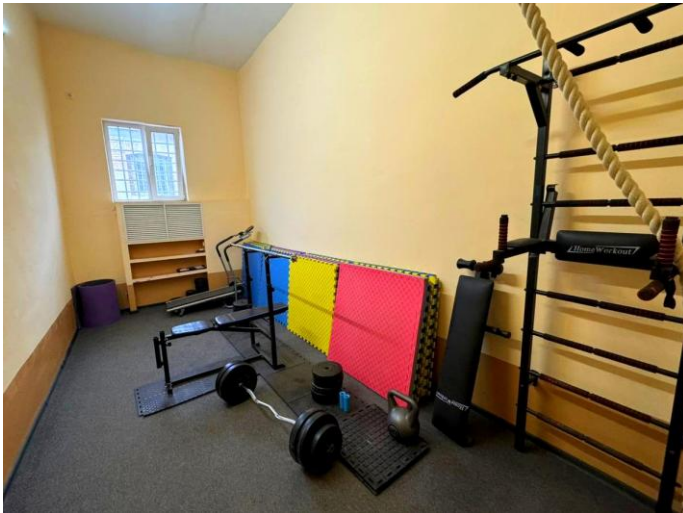

Фото 4

Φοτο 5

Φοτο 6

Φοτο 7

